

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 278/2023-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Jany Laššákovéj a Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej HUSAR AND PARTNERS, s. r. o., Vojenská 14, Košice, v mene ktorej koná advokát JUDr. Ivan Husár, proti postupu Okresného súdu Trebišov v konaní vedenom pod sp. zn. 11C 16/2012 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Trebišov v konaní vedenom pod sp. zn. 11C 16/2012 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Trebišov **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 11C 16/2012 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie v sume **3 000 eur**, ktoré jej **j e** Okresný súd Trebišov **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľke **p r i z n á v a** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **796,28 eur**, ktorú **j e** Okresný súd Trebišov **p o v i n n ý** zaplatiť právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a napadnuté konanie

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. marca 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeného v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov v napadnutom konaní a priznal jej finančné zadosťučinenie v sume 5 000 eur a trovy konania pred ústavným súdom.

2. Sťažovateľka podala žalobu o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy a vrátenie kúpnej ceny v januári 2012, o ktorej sa vedie napadnuté konanie pred okresným súdom. V časti žaloby o neplatnosti kúpnej zmluvy bolo rozhodnuté v prospech sťažovateľky rozsudkom okresného súdu sp. zn. 11C/16/2012 z 18. novembra 2015, ktorý v odvolacom konaní potvrdil Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 6Co/67/2016 z 30. augusta 2017. Dovolacie konanie vedené Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 4Cdo/25/2020 bolo zastavené z dôvodu späťvzatia dovolania žalovanými uznesením z 24. júna 2020. Vo zvyšku uplatneného nároku následne sťažovateľka podaniami zo 14. februára 2018 a 16. septembra 2020 vzala žalobu späť a zároveň požiadala o zastavenie konania, aby okresný súd rozhodol o trovách konania a vrátení nespotrebovanej časti preddavku zloženého na účely trov znaleckého dokazovania.

3. Sťažovateľka uviedla, že v priebehu napadnutého konania na súde prvej inštancie boli vypracované dva znalecké posudky. Na základe uznesenia okresného súdu zložila preddavok na trovy znaleckého dokazovania v sume 1 000 eur. Odmena za vypracovanie posudku bola okresným súdom priznaná znalcovi v sume 558,72 eur. Rozdiel medzi zloženým preddavkom a priznanou odmenou znalcovi dosiaľ nebol sťažovateľke vrátený napriek tomu, že o priznaní konkrétnej sumy znalcovi bolo rozhodnuté uznesením okresného súdu 17. júla 2015.

4. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľky o nečinnosti a neefektívnom postupe okresného súdu v konaní, ktoré trvá viac ako 11 rokov. Na uvedenom podľa názoru sťažovateľky nemôže nič zmeniť, že o základe nároku bolo právoplatne rozhodnuté. Ku dňu podania ústavnej sťažnosti okresný súd nerozhodol o zastavení konania vo vzťahu k zvyšku konania po späťvzati ostatnej časti žaloby, od roku 2015 nerozhodol o vrátení nespotrebovaného preddavku na účely znaleckého dokazovania ani o trovách konania sťažovateľky, ktorej bol priznaný nárok na ich náhradu. Osobitne poukázala sťažovateľka na neakceptovateľnosť nevrátenia zvyšku preddavku na znalecké dokazovanie, o ktorom mal okresný súd rozhodnúť už po vyplatení odmeny znalcovi v roku 2015. Prieťahy v tejto časti trvajú takmer 8 rokov, čo má vplyv aj na reálnu hodnotu predmetnej sumy v súčasnosti. Rozhodovanie o náhrade trov konania, vrátení preddavku a zastavení konania pre späťvzatie nemožno považovať za právne zložité, vychádza z obsahu spisu a nie je potrebné žiadne dokazovanie či nariadenie pojednávania. Okresný súd nekoná v primeranej lehote a bez zbytočných prieťahov, keďže rozhodovanie o trovách trvá viac ako 30 mesiacov a o návrhu na zastavenie konania vo zvyšku uplatneného nároku zo 14. februára 2018 viac ako 5 rokov.

5. Sťažovateľka navrhuje priznať jej primerané finančné zadosťučinenie v sume 5000 eur s odôvodnením, že *„Od podania návrhu uplynulo 11 rokov a 2 mesiace a vec nie je k dnešnému dňu rozhodnutá... Dlhodobá frustrácia sťažovateľky z nečinnosti súdu a pocitu straty dôvery v právny a civilizovaný štát sú spôsobené zbytočnými a neodôvodnenými prieťahmi súdu v konaní. Frustrácia sťažovateľky z fungovania súdneho systému SR vyústila do stavu, kedy sa sťažovateľka odsťahovala do [REDAKOVANÉ] a na územie SR sa už... nikdy neplánuje vrátiť. Osobitne je pre ňu nepochopiteľné,*

že súd 8 rokov nerozhodol o vrátení nespotrebovaného preddavku na trovy znaleckého dokazovania...“.

6. Ústavný súd sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a uznesením sp. zn. II. ÚS 278/2023 z 24. mája 2023 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, napadnuté konanie a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Predseda okresného súdu listom sp. zn. 1Spr V 225/2023 z 22. júna 2023 zaujal k ústavnej sťažnosti sťažovateľky postoj, že jej dôvody sú čiastočne opodstatnené, pretože je nepochybné, že o vrátení nespotrebovanej časti preddavku na trovy nebolo rozhodnuté, čo okresný súd napravil uznesením z 13. júna 2023 po doručení ústavnej sťažnosti a zároveň sa sťažovateľke ospravedlnil. K tomuto listu okresný súd pripojil aj vyjadrenie zákonného sudcu, z ktorého vyplýva, že vec mu bola pridelená 1. októbra 2020, pričom poukázal na množstvo prerozdelených spisov po bývalých sudcoch, ako aj na svoju práceneschopnosť a pandémiu Covid. Uviedol tiež, že po vrátení veci z dovolacieho súdu v roku 2020 sa spis zrejme nedopatrením ako právoplatne skončený dostal mimo administratívneho obehu.

II.2. Napadnuté konanie:

8. Z predloženého spisového materiálu vyplýva tento priebeh napadnutého konania v relevantnej časti (po právoplatnosti meritórneho rozhodnutia o časti nároku):

- žaloba sťažovateľky bola podaná v marci 2012;
- okresný súd rozsudkom sp. zn. 11C/16/2012 z **18. novembra 2015** výrokom I určil neplatnosť kúpnej zmluvy, výrokom II žalovaných zaviazal zaplatiť žalovanú sumu sťažovateľke, výrokom III **vylúčil na samostatné** konanie žalobu v prevyšujúcej časti (nárok na nemajetkovú ujmu a nárok na náhradu nákladov na nehnuteľnosť, pozn.) a výrokom IV uviedol, že o trovách konania bude rozhodnuté v konečnom rozhodnutí;
- žalovaní podali proti rozsudku v celom rozsahu odvolanie 28. januára 2016;
- krajskému súdu bola vec predložená 9. marca 2016, krajský súd rozsudkom sp. zn. 6Co/67/2016 z 31. augusta 2017 **potvrdil** odvolaním napadnutý rozsudok a odmietol odvolanie žalovaných proti výroku o vylúčení zvyšku žaloby na samostatné konanie pre jeho neprípustnosť. Spis bol vrátený okresnému súdu 12. októbra 2017;
- žalovaní podali 28. decembra 2017 dovolanie proti rozsudku krajského súdu;
- sťažovateľka podaním doručeným okresnému súdu **14. februára 2018 vzala späť** svoju žalobu v časti uplatnenej **náhrady nemajetkovej** ujmy a zotrvala na žalobe v poslednej časti jej investícií do nehnuteľnosti;
- spis bol predložený Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na dovolacie konanie 12. apríla 2018. Spis bol vrátený okresnému súdu na rozhodnutie o návrhu na oslobodenie od súdneho poplatku, ktoré žalovaným okresný súd priznal v rozsahu 50 % uznesením z 20. augusta 2018;

- sťažovateľka podaním z 10. septembra 2018 podala odvolanie proti uzneseniu o oslobodení od súdneho poplatku, ktoré bolo predložené krajskému súdu na rozhodnutie 10. októbra 2018. Krajský súd priznanie čiastočného oslobodenia potvrdil uznesením sp. zn. 1Co/361/2018 z 27. novembra 2019 a spis vrátil okresnému súdu 27. januára 2020;
- podaním z 9. septembra 2019 žalovaní vzali svoje dovolanie v celom rozsahu späť a žiadali zastaviť dovolacie konanie;
- spis bol okresným súdom predložený na dovolacie konanie 11. februára 2020, dovolací súd uznesením sp. zn. 4Cdo/25/2020 z 24. júna 2020 zastavil dovolacie konanie a spis vrátil 10. júla 2020;
- sťažovateľka podaním zo **16. septembra 2020 vzala späť** žalobu v ostatnej časti uplatnených **investícií do nehnuteľnosti**, požiadala okresný súd i) o zastavenie konania v tejto časti, ii) o rozhodnutie o nároku na **náhradu trov** konania na sude prvej a druhej inštancie, iii) o rozhodnutie o výške náhrady trov dovolacieho konania (nárok už právoplatne priznal sťažovateľke dovolací súd, pozn.) a iv) o vrátenie zaplatených **preddavkov na trovy** dokazovania s uvedením platobného miesta (č. účtu, pozn.);
- zákonná sudkyňa 29. septembra **2020** nariadila **zapísať** pod novú spisovú značku nároky sťažovateľky vylúčené na samostatné konania rozsudkom z 18. novembra **2015** (nemajetková ujma a investície do nehnuteľnosti, pozn.); **bez zmeny** spisovej značky bola vec označená ako „určenie neplatnosti kúpnej zmluvy“ pridelená novému zákonnému sudcovi 1. októbra 2020;
- sťažovateľka podala 27. marca 2023 ústavnú sťažnosť;
- okresný súd uznesením z 13. júna 2023 uložil učtárni okresného súdu vrátiť zložený preddavok na trovy a výzvou zo 16. júna 2023 zaslal žalovaným vyjadrenie sťažovateľky zo 16. septembra 2020.

II.3. Replika sťažovateľky:

9. Sťažovateľka sa prostredníctvom svojho právneho zástupcu vyjadrila k stanovisku okresného súdu podaním z 27. júna 2023, v ktorom v podstatnom uviedla, že nesúhlasí s poukazovaním na jej pasivitu, pretože už podaním z roku 2020 požadovala vrátenie preddavku, čo je zákonnou povinnosťou súdu aj bez iniciatívy žalobcu a vydanie uznesenia o jeho vrátení v júni 2023 nemôže nič zmeniť na tom, že v konaní došlo k prietahom. Poukázala tiež na to, že okresný súd vo vyjadrení nezaujal žiadne stanovisko k absencii rozhodnutí o zastavení konania v späťvzatých častiach žaloby a o trovách konania. Považuje za zrejmé, že k prietahom došlo z dôvodu nesústredenej a neefektívnej činnosti okresného súdu. Pokiaľ ide o poukaz na veľký počet pridelených súdnych spisov zákonnému sudcovi, uviedla, že ústavný súd konštantne judikuje, že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, nemôže byť na ujmu základných práv účastníkov. Z uvedených dôvodov považuje túto námietku okresného súdu za irelevantnú, zotrvala na svojej sťažnosti v celom rozsahu a uplatnila si náhradu trov konania pred ústavným súdom v rozsahu troch úkonov právnej služby.

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaných spisov dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou *„Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak, ako právoplatným rozhodnutím súdu.“* (IV. ÚS 221/04).

13. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 2 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ako aj z čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľky.

15. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o určenie neplatnosti zmluvy, rozhodovanie zastavení konania pre späťvzatie žaloby a o trovách konania tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti okresných súdov s ustálenou judikatúrou. Z hľadiska predmetu konania a jeho významu pre sťažovateľku nejde o také konanie, ktoré by bolo mimoriadne časovo prioritizované.

16. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti, ktoré

by naznačovali, že sťažovateľka sa významnejšou mierou pričiniła o predĺženie konania, naopak, vykonávala požadované procesné úkony bez zbytočného meškania a sumarizovala svoje návrhy na zastavenie konania, rozhodnutie o trovách a o vrátení preddavku už v roku 2020.

17. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu všeobecného súdu v namietanom konaní, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

18. Z popísaného priebehu súdneho konania vyplýva, že okresný súd za sedem a pol roka nezrealizoval výrok rozsudku z roku 2015 o vylúčení dvoch uplatňovaných nárokov sťažovateľky na samostatné konanie, čo viedlo k úplnej nečinnosti okresného súdu v konaní o týchto nárokoch a k následnému späťvzatiu tejto časti žaloby sťažovateľkou v roku 2020. Ani po späťvzati žaloby a napriek doručeniu návrhu na vysporiadanie procesných otázok smerujúcich k ukončeniu konania okresný súd nekonal po dobu ďalšieho dva a pol roka, pričom išlo už len o jednoduché procesné úkony – uznesenie o zastavení konania pre späťvzatie, o vrátení preddavku na trovy a o náhrade trov konania. Takýto nesústreďený postup a dlhodobú nečinnosť súdu nemožno považovať za ústavne akceptovateľné. Uvedené nedostatky napadnutého konania majúce priamy negatívny vplyv na základné práva sťažovateľky nemôže ospravedlniť nadmerná zaťaženosť súdu či sudcu, omyl v administrácii spisu, zmena zákonného sudcu alebo jeho práceneschopnosť ani výskyt pandémie.

19. Ústavný súd, vychádzajúc z uvedeného s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania, zistené obdobie nečinnosti a neefektívneho postupu okresného súdu, dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom. Na tomto základe rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní boli porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

20. Keďže napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu ešte skončené v časti náhrady trov súdneho konania a zastavenia konania v časti vzatej späť, ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy adresoval okresnému súdu príkaz konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov (bod 2 nálezu).

IV.

Primerané finančné zadost'učinenie

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'učinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

22. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä dĺžku napadnutého konania, nečinnosť a neefektívnosť činnosti okresného súdu, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadost'učinenia v sume 3 000 eur primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

23. Úspešná s'ťažovateľka si uplatnila právo na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby.

24. Ústavný súd priznal s'ťažovateľke náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za tri úkony právnej služby v roku 2023 (prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej s'ťažnosti a podanie vyjadrenia) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky. Takto určená suma spolu s DPH predstavuje celkom 796,28 eur (výrok 4 nálezu).

25. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne s'ťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

26. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. augusta 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu